

3.06

PIĄTEK, GODZ. 19.00, SALA GŁÓWNA

Cesarski koncert

Martyn Brabbins – dyrygent
Jonathan Biss – fortepian
NFM Filharmonia Wrocławska

Program

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

V Koncert fortepianowy Es-dur op. 73 „Cesarski” [40']

- I. Allegro
- II. Adagio un poco mosso
- III. Rondo: Allegro ma non troppo

Brett Dean (1961)

Gneixendorf Music – A Winter's Journey – koncert fortepianowy [25']

- I. *That sounds like a breaking axle*
- II. *Difficult decisions. Must it be?*
- III. *Applause my friends, the comedy is over*

Polskie prawykonanie, zamówienie NFM, The Saint Paul Chamber Orchestra, Orchestre National de Lyon, BBC Radio3, Melbourne Symphony Orchestra, Dresdner Philharmonie.

Jonathan Biss, fot. Benjamin Ealovega

Zapraszamy na koncert, który będzie nie tylko znakomitą okazją do wysłuchania dzieła Ludwiga van Beethovena, lecz także do poznania inspirowanej jego twórczością kompozycji współczesnej. Podczas czerwonego wieczoru wraz z NFM Filharmonią Wrocławską wystąpi amerykański pianista Jonathan Biss. Dyrygować będzie Martyn Brabbins, angielski dyrygent, dyrektor artystyczny English National Opera, znany z licznych nagrań, za pomocą których promuje zwłaszcza twórczość mało znanych kompozytorów pochodzących z Wysp Brytyjskich.

Koncert rozpocznie wykonanie *V Koncertu fortepianowego Es-dur „Cesarskiego”* Ludwiga van Beethovena, dzieła, które okazało się ostatnim, jakie kompozytor przeznaczył na instrument solowy z orkiestrą. Powstało w 1809 roku, a zadedykowane zostało arcyksięciu Rudolfowi Johannowi Habsburgowi, przyjacielowi i mecenasowi kompozytora. Prawykonanie miało miejsce w Lipsku 28 listopada 1811 roku. Partię solową wykonał Friedrich Schneider, Gewandhausorchester poprowadził zaś Johann Philipp Christian Schulz. Beethoven, który zazwyczaj wykonywał fortepianowe partie solowe w swoich utworach, tym razem wycofał się ze względu na postępujące problemy ze słuchem. Podtytuł, pod którym utwór jest powszechnie znany, nie pochodzi od Beethovena, lecz prawdopodobnie od jego angielskiego wydawcy, Johanna Baptista Cramera. Utwór jest przebojowy w charakterze, a wirtuozowska i błyskotliwa partia solowa daje wykonawcy świetną okazję do zaprezentowania swoich możliwości. Już rozpoczęcie jest nietypowe – zamiast orkiestrowego wstępu powtórzonego następnie przez solistę koncert rozpoczynają trzy potężne akordy orkiestry, przerywane wirtuozowskimi pasażami granymi przez solistę. W pogodnym i delikatnym ogniwie drugim, *Adagio un poco mosso*, fortepian snuje narrację, a towarzyszą mu smyczki z tłumikami i instrumenty dęte drewniane. Pod koniec utrzymanej w formie ronda części trzeciej, tuż przed energiczną kulminacją, kompozytor przygotował dla słuchaczy niespodziankę: partii fortepianu towarzyszą tu bowiem dźwięki kotłów, co było w owych czasach rozwiązaniem nietypowym. Ale Beethoven lubił w miejsce gotowych formuł wprowadzać swoje własne rozwiązania, niejednokrotnie odkrywczycie i w brawurowy sposób igrające z oczekiwaniami odbiorców.

Koncert fortepianowy *Gneixendorf Music – A Winter's Journey* autorstwa australijskiego twórcy Bretta Deana zainspirowany został epizodem z biografii autora *Missa solemnis*. Beethoven spędził we wskazanej w tytule wiosce kilka miesięcy, od września do grudnia 1826 roku. Przyjechał wraz z bratankiem Karlem w odwiedziny do brata Johanna, ale po kilku zaledwie dniach pomiędzy mężczyznami wybuchła gwałtowna kłótnia. Kompozytor wyprowadził się i zamieszkał u lokalnego handlarza, który zaoferował mu trzy pokoje na pierwszym piętrze swojego domu. Artysta mieszkał w nich za darmo przez resztę pobytu w tej miejscowości, pracując nad

swoim ostatnim kwartetem smyczkowym i wprowadzając ostatnie poprawki do *IX Symfonii*. Powrócił zaś do Wiednia na początku grudnia, a tytułowa „podróż zimowa” odkrytym powozem przyczyniła się do zapalenia płuc i w rezultacie do poważnej choroby, która skończyła się zgonem kompozytora.

Koncert fortepianowy nie jest jedynym dziełem Deana inspirowanym życiem i twórczością Beethovena. Do kompozycji takich należą także *Pastoral Symphony*, *Testament* i *Hommage à Beethoven*. Dean jest także altowiolistą, a wielki wpływ miało na niego wzięcie udziału w wykonaniu *IX Symfonii* Beethovena w orkiestrze Berliner Philharmoniker pod batutą Herberta von Karajana. Prawykonanie niniejszego koncertu miało miejsce 13 lutego 2020 roku w Sztokholmie, natomiast wrocławskie wykonanie *Gneixendorf Music – A Winter's Journey* będzie polską premierą tego dzieła. Koncert składa się z trzech granych *attaca* ogniwi, a tytuł każdego z nich jest cytatem z Beethovena. *That sounds like a breaking axle* to humorystyczny komentarz kompozytora po usłyszeniu nazwy *Gneixendorf. Difficult decisions. Must it be?* to aluzja do ostatniej części ostatniego ukończonego przez Beethovena utworu, *XVI Kwartetu smyczkowego F-dur* op. 135. Twórca zanotował tam pod jednym z motywów pytanie *Muss es sein?* („Czy tak musi być?”) i odpowiedź *Es muss sein!* („Tak musi być!”), całość zaś opatrzył komentarzem *Der schwergefaste Entschluß* („Trudna decyzja”). Ostatnie ogniwo to *Applause my friends, the comedy is over* – zgodnie z relacjami niektórych biografów były to ostatnie słowa Beethovena. Solista gra w tym koncercie na dwóch instrumentach. Jednym z nich jest ukryte wśród orkiestry pianino, którego przytłumiony dźwięk ma oddawać problemy Beethovena ze słuchem, drugim jest umiejscowiony na estradzie fortepian koncertowy. Uważny słuchacz wyłapie tu także aluzje do wykonanego w pierwszej części wydarzenia *V Koncertu* Beethovena. Dzieło Brett Deana jest częścią większego przedsięwzięcia, zainicjowanego w 2015 roku przez Jonathana Bissa projektu *Beethoven/5*. Pianista zamówił u pięciu kompozytorek i kompozytorów pięć koncertów fortepianowych, które mają być wykonywane razem z koncertami autorstwa twórcy *Missa solemnis*. Pozostali artyści zaangażowani do projektu to Timo Andres, Sally Beamish, Salvatore Sciarrino i Caroline Shaw.

Oskar Łapeta

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Wrocław miasto spotkań

